

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
ในจังหวัดนครราชสีมา**
**Factors Affected the Strength of Nawatwithi OTOP Tourism Community
in Nakhon Ratchasima Province**

ธณัฐ วรวัฒน์¹ สัญญา เคนาภูมิ² และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร³

Thanut woravat¹, Sanya Kanaphum², Saovalak Kosonkittiumporn³

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

e-mail : Thanutworavat2479@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 30 พ.ค. 2562

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 8 ก.ค. 2562

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 9 ก.ค. 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมาและศึกษาข้อเสนอแนะอื่นๆ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 198 คน โดยการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ใช้การวิเคราะห์พหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .58 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ ร้อยละ 33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ได้แก่ ผู้นำควรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยว ประชาชนควรอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งของชุมชน, ท่องเที่ยว, OTOP นวัตวิถี

Abstract

The objectives of this research were to study level of opinion about factors affected the strength of Nawatwithi OTOP tourism community in Nakhon Ratchasima Province, to study factors affected the strength of Nawatwithi OTOP tourism community in Nakhon Ratchasima and other suggestions. The sample consisted of 198 people using Taro Yamane method. The research instruments was a rating - scale questionnaire. Statistics used in the study were percentage, mean, frequency, standard deviation (SD) and analysis about factors affected the strength of Nawatwithi OTOP tourism community in Nakhon Ratchasima by Multiple Linear Regression Analysis.

The results of research were as follow : 1) The overall of opinion was rated at a high level. 2) Factors affected of the strength of Nawatwithi OTOP tourism community in Nakhon Ratchasima Province includes : government support, community organization network, tourism promotion, community leader. The correlation coefficient was 0.58 and descriptive variation was 33 percent significantly at 0.05 level. 3) The study also suggested : Leaders should create collaboration in community, local administrative organization should support the budget for tourism management, people should preserve local wisdom and community culture and it should be promoted through modern technology.

Keywords : Strength of Community, Tourism, Nawatwithi OTOP

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแนวทางการพัฒนากระแสหลักที่มุ่งให้ประเทศปรับเปลี่ยนเป็นระบบอุตสาหกรรม โดยเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมนั้น ละเลยการให้ความสำคัญกับชุมชนชนบท ซึ่งชุมชนจำนวนมากต้องเผชิญกับปัญหานานัปการ แต่ยังมีชุมชนจำนวนหนึ่งสามารถปรับตัว และกำหนดทางเลือกในการพัฒนาของตนเอง แทนการปล่อยตัวเองไปตามแนวทางการพัฒนาที่กำหนดจากภายนอกชุมชน ชุมชนเหล่านี้ได้สร้างเงื่อนไขและกระบวนการบางอย่างเพื่อตอบสนองสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่รุกรานเข้ามาจากภายนอกชุมชน ชุมชนหลายแห่งได้กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประเด็นที่สำคัญ คือ ชุมชนที่เข้มแข็งนั้นมีอะไรเป็นตัวชี้วัด และอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเหล่านั้นเข้มแข็งขึ้นมาได้ท่ามกลางวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากภายนอก (นภาพร ณะ และคณะ, 2550)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชน มีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขัน ในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจ

อำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 ให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดทำประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 150,000 ล้านบาท โดยมีแนวทางการจัดทำ 3 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพและการจ้างงาน 2) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น 3) ปฏิรูปการโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคุมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ดังนั้น โอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม ให้ชุมชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับประเทศ คือ คณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอนตผ.) เป็นผู้ขับเคลื่อน และมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมการดำเนินงาน OTOP จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 16 ปี โดยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนส่งเสริม ยกกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อให้ขายได้ มุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล ทำให้ผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถแข่งขันได้ ต้องออกไปขายสินค้าตามที่ต่าง ๆ ไม่มีความสุข รายได้ไปตกอยู่กับผู้ประกอบการคนเดียว หรือบางกลุ่มเล็ก ไม่กระจายถึงประชาชนกลุ่มใหญ่ในชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ไม่ประสบผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร กอปรกับ รายได้จากการท่องเที่ยวที่เป็นกระแสหลักของประเทศ ส่วนใหญ่ตกไปอยู่ในกลุ่มทุนเอกชน เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ห้างร้านใหญ่ๆ กรู๊ปทัวร์ ไม่ลงไปถึงฐานรากเช่นเดียวกัน จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตสินค้าขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกัน ไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชน เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนและ ใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ดำเนินการในพื้นที่ 81 ตำบล 87 หมู่บ้าน ในปัจจุบันมีหมู่บ้านที่ดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สำเร็จเป็นรูปธรรมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้แล้ว จำนวน 17 หมู่บ้าน และถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ให้เกิดรายได้กับชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยว (กระแสเมืองหลัก เมืองรอง และชุมชน) ให้มีความโดดเด่น สร้างและพัฒนาบุคลากร/ผู้ประกอบการ/และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพสินค้า OTOP และสร้างรายได้ให้กับชุมชน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา, 2561) แต่ยังมีชุมชนอื่นๆที่อยู่ในระหว่างการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมอีกกว่า 70 หมู่บ้าน ดังนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเกี่ยวกับโครงการ จึงสนใจศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบ เพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาแนวทางในการปรับปรุงชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน.

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 พื้นที่

จังหวัดนครราชสีมา

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 390 คนกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 198 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร (Yamane, 1973)

1.3 ด้านตัวแปร

1.3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้แก่

1.3.1.1 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

1.3.1.2 ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ

- 1.3.1.3 ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ
- 1.3.1.4 ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.3.1.5 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ
- 1.3.1.6 ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน
- 1.3.1.7 ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- 1.3.1.8 ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน
- 1.3.2 ตัวแปรตาม คือ ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย
 - 1.3.2.1 ด้านเศรษฐกิจ
 - 1.3.2.2 ด้านสังคม
 - 1.3.2.3 ด้านวัฒนธรรม
 - 1.3.2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check Lists)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert, s Five Rating Scales) โดยมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert, s Five Rating Scales) โดยมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้ 5 ระดับตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้

รังสรรค์ สิงห์เลิศ (2551) มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับมากที่สุดให้ 5 คะแนน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับมากให้ 4 คะแนน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับปานกลางให้ 3 คะแนน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับน้อยให้ 2 คะแนน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน

3.2 นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยกำหนด ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ของคะแนน แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551)

- ระดับคะแนน 1.00-1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 ระดับคะแนน 1.81-2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 ระดับคะแนน 2.61-3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 ระดับคะแนน 3.41-4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 ระดับคะแนน 4.21-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4. สถิติที่ใช้และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ
 4.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 4.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิเคราะห์พหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)
 4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาและจัดกลุ่ม (Grouping) ที่มีความหมายเดียวกัน ลักษณะเดียวกัน สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และอภิปรายเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 198 คน จำแนกได้ดังนี้
 1.1.1 จำแนกตามเพศพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 77.30 รองลงมาเป็นหญิงจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.70
 1.1.2 จำแนกตามอายุพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ 46 - 55 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 รองลงมาเป็นอายุระหว่าง 25 - 35 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 อายุระหว่างต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 และอายุ 55 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1
 1.1.3 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มัธยมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมามีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3
 1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.54) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.60) ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ($\bar{x} = 3.92$, S.D. = 0.64) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.83$, S.D. = 0.65) ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.50) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.53) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.66) ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ($\bar{x} = 3.52$, S.D. = 0.60)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.58 สามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเขียนสมการที่ใช้ในการทำนาย ดังนี้

1) สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ $Y=2.81+0.242(X7)+0.188(X5)+0.161(X6)-0.324(X8)$ และ

2) สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z=0.371(Z7)+0.228(Z5)+0.222(Z6)-0.411(Z8)$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ผู้นำควรสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยว ประชาชนควรอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ควรประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัย พบว่า

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการชุมชนมีความตื่นตัวกับนโยบายรัฐบาล และมีความตั้งใจที่จะนำเอกลักษณ์ของชุมชนของตนเองมาเป็นจุดแข็งในการพัฒนาเพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชน อีกทั้งมีการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณากร ทาวะรัมย์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ระดับเข้มแข็งมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดาวัลย์ สำราญ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยรวมภาพอยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยด้านขวัญและกำลังใจ ปัจจัยด้านการมีจิตสาธารณะ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ผลการวิจัย พบว่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า ส่วนราชการมีส่วนใน

การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่นงบประมาณ และส่งเจ้าหน้าที่ไปเป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่มในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณกร ทาวะรัมย์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สมการสามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนฯ ได้ร้อยละ 50.80 ($R^2 = 0.508$) และสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้น การพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชน มีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มี แนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทยข้อ 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ปัจจัยด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า เครือข่ายชุมชนมีบทบาททำให้สมาชิกแต่ละชุมชนนวัตวิถี มีการแลกเปลี่ยนแนวคิด ประสบการณ์ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของสนธยา พลศรี (2550) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของเครือข่าย ต้องมีแกนนำและสมาชิกที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินงาน และขยายกิจการของเครือข่ายได้ และมีประสิทธิภาพแลกเปลี่ยน ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของเครือข่าย ที่อาจจะเกิดจากสมาชิกชุมชนที่สมาชิกอยู่อาศัย หรือจากภายนอกชุมชน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก เครือข่ายมีช่องทางให้สมาชิกได้มีเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ และประสบการณ์ตลอดเวลา ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมได้เรียนรู้และสร้างนวัตกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ประโยชน์ได้ สามารถสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับสมาชิกได้ง่ายมีระบบการติดตามและประเมินงานที่มีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอย่างเพียงพอ

ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเป็นเพราะว่า การประชาสัมพันธ์เป็นการส่งเสริมทางการตลาดอย่างหนึ่ง เพื่อสื่อสารให้นักท่องเที่ยวทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนวัตวิถี ได้เข้าถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนนั้นๆ จนเกิดความประทับใจและนำไปบอกต่อแก่บุคคลอื่นสอดคล้องกับ Kotler (2003) ได้อธิบายรายละเอียดของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่นักการตลาดส่วนใหญ่ทั่วโลกได้ยึดถือเป็นองค์ประกอบหลักของกลยุทธ์ในการบริหารการตลาด โดยพื้นฐานมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หรือส่วนผสมของการส่งเสริมการตลาด (Promotion Mix) ประกอบไปด้วย การโฆษณา การใช้พนักงานขาย การส่งเสริมการขาย และการประชาสัมพันธ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ซื้อที่คาดว่าจะซื้อ (Prospective Buyer) ให้เป็นผู้ซื้อ (Actual Buyer) ให้ได้ การโฆษณา (Advertising) จะช่วยสร้างภาพ

ลักษณะ กระตุ้นยอดขาย เข้าถึงกลุ่มที่จะเป็นเป้าหมายได้กว้าง ใช้ต้นทุนต่ำ การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นการแนะนำสินค้าจากธุรกิจไปยังผู้ที่จะเป็นนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเชื่อถือในตัวสินค้าทางการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีมียุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล และเป็นผู้ประสานงานในเชิงพื้นที่ ทั้งอำนวยความสะดวกในด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ทำให้โครงการต่างๆ ของรัฐบาลสำเร็จลุล่วงได้ สอดคล้องกับกรมพัฒนาชุมชน (2550) ได้ระบุบทบาทหน้าที่และลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีไว้ ดังนี้ 1) เป็นผู้รักษา หรือประสานให้สมาชิกของชุมชนอยู่ร่วมกัน อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันในชุมชน 2) เป็นผู้ปฏิบัติการกิจของชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ ต้องรับผิดชอบในกระบวนการวิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3) บทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม ปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติกันด้วยดีของสมาชิกในชุมชน การติดต่อสื่อสารที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่นี้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป จากการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดนครราชสีมา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.1.1 ชุมชนควรจัดกิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

1.1.2 ประชาชนควรศึกษาประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงจูงใจของตนเอง

1.1.3 คณะกรรมการควรเป็นแบบอย่างในการทำความดี ทำกิจกรรมจิตอาสาโดยไม่หวังผลตอบแทน

1.1.4 ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในช่องทางต่างๆ เช่น Line Facebook

1.1.5 ภาครัฐควรมีส่วนในการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการรวมกลุ่ม

1.1.6 ควรมีพี่เลี้ยงจากภาครัฐและเอกชน นำคณะกรรมการชุมชนไปเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับเครือข่ายชุมชนอื่นๆ

1.1.7 ทุกภาคส่วนควรประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในท้องถิ่นของตนเองผ่านช่องทางต่างๆ

1.1.8 ผู้นำควรเสียสละเวลาอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

1.2.2 ควรมีการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). *การศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.cdd.go.th/index2.php>.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม : ฝ่ายผลิตเอกสารและตำรา สำนักวิทยาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ลัดดาวัลย์ สำราญ. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี*. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1. (629 - 637). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม และอุษณากร ทาวะรัมย์. (2561). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี*. *วารสารศิลปศาสตร์ประยุกต์*, 11(1), 39 - 50.
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. (2561). *รายงานการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา.
- Philip Kotler. (2003). *Marketing Management*. 11th ed. Upper Sanddle River, New Jersey : Prentice Hall.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics, An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York : Harper and Row.